

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1062

Vragen van het lid **Eerdmans** (JA21) aan de Minister-President en de Ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, van Buitenlandse Zaken, van Defensie, van Economische Zaken en Klimaat, van Financiën, van Infrastructuur en Waterstaat, van Justitie en Veiligheid, van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over *bijeenkomsten met ambtenaren naar aanleiding van de verkiezingsuitslag van 22 november 2023* (ingezonden 29 januari 2024).

Antwoord van Minister **Dijkgraaf** (Onderwijs, Cultuur en Wetenschap) (ontvangen 16 februari 2024). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2023–2024, nr. 1047. Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2023–2024, nr. 1059. Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2023–2024, nr. 1060. Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2023–2024, nr. 1061.

Vraag 1

Zijn er op uw ministerie bijeenkomsten georganiseerd op departementaal niveau, dan wel op directoraat-generaal (DG) of directieniveau naar aanleiding van de verkiezingsuitslag?

Antwoord 1

Ja. Op donderdagochtend 23 november heeft een departementale bijeenkomst plaatsgevonden voor ambtenaren van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (hierna: OCW) over de verkiezingsuitslag, net als na eerdere Tweede Kamerverkiezingen. Tevens zijn er op directieniveau enkele bijeenkomsten georganiseerd naar aanleiding van de verkiezingsuitslag.

Vraag 2

Zo ja, wat was de aanleiding c.q. het doel van deze bijeenkomsten?

Antwoord 2

Net als bij de vorige Tweede Kamerverkiezingen is een departementale bijeenkomst georganiseerd op de dag na de Tweede Kamerverkiezingen. Medewerkers van OCW hebben in oktober een uitnodiging voor deze bijeenkomst ontvangen. Dergelijke bijeenkomsten hebben als doel te bespreken wat de verkiezingsuitslagen kunnen betekenen voor de inhoudelijke beleidsterreinen van het Ministerie van OCW. Ook wordt gesproken over welke mogelijke coalities gevormd zouden kunnen worden. Tot slot worden

medewerkers tijdens zulke bijeenkomsten geïnformeerd over het proces van de verkiezingsuitslag tot aan installatie van een nieuw kabinet. Tijdens enkele directiebijeenkomsten is met elkaar gesproken over het primaat van de politiek in relatie tot de positie van (individuele) ambtenaren binnen de democratische rechtsstaat. Op basis van hun vakmatige expertise geven ambtenaren onafhankelijk advies en borgen daarmee continuïteit. Het gesprek hierover is onderdeel van ambtelijk vakmanschap. In de directiebijeenkomsten is zonder oordeel de dialoog aangegaan en is aandacht gegeven aan de brede gevoelens en reflecties die individuele ambtenaren hadden bij de verkiezingsuitslag.

Vraag 3

Is het waar dat tijdens deze bijeenkomsten ambtenaren konden aangeven wat er voor hen in hun werkhouding zou veranderen naar aanleiding van de verkiezingsuitslag of na een eventueel door de winnende partijen te vormen coalitie?

Antwoord 3

Bewindspersonen zijn niet bij deze bijeenkomsten aanwezig geweest. Ik heb van aanwezige topambtenaren vernomen dat tijdens de bijeenkomsten ruimte is geweest voor ambtenaren om te reflecteren op de verkiezingsuitslag. Uitgangspunt hierbij is juist de continuïteit van ambtelijk vakmanschap waarbij steeds alle relevante aspecten van beleid open en navolgbaar kunnen worden gewogen.

Vraag 4

Kunt u aangeven hoeveel ambtenaren van uw ministerie aanwezig zijn geweest bij dergelijke bijeenkomsten?

Antwoord 4

Tijdens de digitaal georganiseerde bijeenkomst op 23 november waren zo'n 800 medewerkers van het Ministerie van OCW digitaal aanwezig. Bij diverse directiebijeenkomsten zijn naar schatting in totaal enkele honderden medewerkers aanwezig geweest.

Vraag 5

Beseft u dat ambtenaren die op één van de partijen hebben gestemd die hebben gewonnen hierdoor in een moeilijke positie worden geplaatst ten aanzien van hun collega's? Deelt u de mening dat dit zeer ongewenst is?

Antwoord 5

Het past in een open en veilig werkklimaat dat ambtenaren zich kunnen uitspreken, de Rijksoverheid hecht hier veel waarde aan. Dat men van mening kan verschillen, hoort daar bij en moet dus ook op een veilige en respectvolle manier kunnen. Het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van werkgever en werknemers om elkaar die veiligheid te bieden. Zie voorts het antwoord op vraag 8.

Vraag 6

Zijn er plannen om bij een eventueel regeerakkoord van de huidige formerende partijen dergelijke bijeenkomsten weer te organiseren?

Antwoord 6

Zoals altijd zullen na publicatie van het nieuwe coalitieakkoord bijeenkomsten op het Ministerie van OCW worden georganiseerd om met elkaar te bespreken welke opgaven er zijn opgenomen op het terrein van het departement. Net als bij eerdere publicaties van coalitieakkoorden zal worden gesproken over de manier waarop vorm kan worden gegeven aan de opgaven uit het coalitieakkoord (met de nieuwe bewindspersonen).

Vraag 7

Kunt u toezeggen dat er in de toekomst naar aanleiding van verkiezingsuitslagen geen aparte bijeenkomsten zullen worden georganiseerd waar ambtenaren hun zorgen mogen etaleren over de winst van democratisch gekozen partijen?

Antwoord 7

Bij OCW gingen de bijeenkomsten, net als in andere jaren, over de mogelijke gevolgen van de verkiezingsuitslag voor onze beleidsterreinen en – vanuit ambtelijk vakmanschap – over de positie als (individuele) ambtenaar in het primaat van de politiek. Reflectie op verkiezingsuitslagen in relatie tot de inhoud van het werk is onderdeel van het werk als ambtenaar.

Vraag 8

Deelt u de mening dat dergelijke bijeenkomsten op zeer gespannen voet staan met de gewenste neutraliteit en objectiviteit van ambtenaren?

Antwoord 8

Het is belangrijk dat ambtenaren politiek neutraal zijn en blijven in hun werk. In Nederland werken ambtenaren zonder politieke binding en ongeacht de eigen politieke voorkeur voor het algemeen belang. Dat past ook bij ons democratische bestel, de ministeriële verantwoordelijkheid en het gegeven dat Nederland geen wisseling van de ambtenaren kent bij een nieuwe regering. Een bewindspersoon is verantwoordelijk voor een politiek besluit, hij of zij legt hierover verantwoording af aan het parlement. Ambtenaren hebben hierbij een ondersteunende, adviserende en uitvoerende rol, waarin zij op basis van professionaliteit worden geacht om objectief te adviseren, en alle inzichten en opties aan bewindspersonen voor te leggen. Het is de taak van ambtenaren om te zorgen voor een transparant en goed besluitvormingsproces. Vervolgens voeren ambtenaren uit wat politiek is besloten, ook als de politieke weging tot een ander besluit heeft geleid dan werd geadviseerd. Als de uitvoering van een politiek besluit onbedoelde gevolgen heeft, is het de taak van ambtenaren om die signalen terug te leggen bij de verantwoordelijk bewindspersoon zodat die het besluit kan heroverwegen.

Een sociaal veilige werkomgeving is hiervoor randvoorwaardelijk. Om professionele tegenspraak te kunnen bieden, maar ook om met de functie-uitoefening verbonden ethische vraagstukken en morele kwesties te kunnen bespreken. Ongeacht het onderwerp. Het kabinet bevordert een werkklimaat waarbij medewerkers op de werkvloer hun vragen en dilemma's- bij collega's en leidinggevenden kunnen uitspreken en samen met hen kunnen onderzoeken hoe hier het beste mee om te gaan. Het bieden van ruimte voor reflectie en dialoog op de werkvloer behoort volgens het kabinet niet alleen tot goed werkgeverschap, maar is juist ook noodzakelijk om als rijksdienst effectief te kunnen functioneren en de neutraliteit te behouden.

Vraag 9

Wilt u deze vragen als verantwoordelijk Minister separaat en uitsluitend voor uw eigen ministerie beantwoorden?

Antwoord 9

Ja.